

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος δέκατος τρίτος

Συνδρομή ἑτησία : Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἀρχονται ἀπὸ 1 ἰανουαρίου ἑκάστου ἔτους καὶ εἶνε ἑτησίου. — Γραφεῖον τῆς Διευθύνσεως : Ὀδὸς Σταδίου, 6

4 Ἀπριλίου 1882

ΤΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ ΤΩΝ ΠΑΡΗΓΩΝ ΜΑΣ

Ὁ Μπερτόλδος.

[Ἀπόσπασμα ἐκ διατριβῆς ἀναγνωσθείσης ἐν τῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ «Παρνασσῶ»].

Ἐν τῶν δημοδῶν βιβλίων ἅτινα ἔτερφάν ἐπὶ μακρὸν χρόνον τὰ μέγιστα τὸν ἑλληνικὸν λαὸν εἶνε αἱ «Πανουργίαι ὑψηλόταται Μπερτόλδου, εἰς ἃς ὁποίας φανερώναται ἕνας χωριότης πανοῦργος καὶ ὀξύνοος, ὃ ὁποῖος ὑστερὸν ἀπὸ διάφορα παθήματα διὰ τὸν πολὺν καὶ ὀξύτατόν του νοῦν γίνεταί βασιλικὸς σύμβουλος». Τὸ βιβλίον δὲν εἶνε μὲν γέννημα πρωτότυπον τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἀλλὰ καίπερ μεταπερρασμένον ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ τοῦ Γουλιού Κρίστος dalla Croce κατέστη οὕτω κοινὸν ἀνάγνωσμα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἐπὶ αἰῶνας ὅλους, ὥστε ἐξακολουθεῖ ἐκτυπούμενον ἔτι καὶ τὴν σήμερον μὲ τὰς αὐτὰς χονδροειδέσας καὶ ὅλως ἰδιορρυθμοὺς Ξυλογραφίας αἵτινες ἐλόσθουν, ἄς εἶπω μᾶλλον ἤσχυον τὸ βιβλίον ἀπὸ τῶν πρώτων αὐτοῦ ἐκδόσεων. Τὸ ὅλον συγγραμμάτιον ἔχει τύπον ἀγροίκου σάτυρας, οἷαι αἱ μόναι δυνάμεναι νὰ εὐαρεστήσωσι τὰ πλήθη. Ἄλλ' ἢ σάτυρα ἦν ἔχομεν πρὸ ἡμῶν δὲν τοξεύει τὸν ἀπαιδεύτον χωρικὸν, τὸν κοινὸν ἄνθρωπον τοῦ λαοῦ, ἀλλ' ἀπευθύνεται κατὰ τῶν ἀυλικῶν, κατὰ τῶν εὐπατριδῶν, κατὰ τῶν εὐγενῶν γυναικῶν. Ἀναγινώσκοντες τὴν κοινωνικὴν ταύτην σάτυραν εὐρισκόμεθα ἐνώπιον τῆς ἡοῦς τῆς αὐτοσυνηδῆσεως τοῦ λαοῦ, ὅστις πιεζόμενος τέως κατὰ τοὺς μακροὺς μέσους αἰῶνας ὑπὸ τοῦ πλοῦτου καὶ τοῦ γένους ἀναθάλλει ὡς ὑπὸ τὴν πνοὴν νέας ζωῆς. Ὁ ἥρωὲς τῆς μυθιστορίας ταύτης δὲν εἶνε περικαλλῆς οὔτε πλούσιος οὔτε εὐγενής· δὲν ἐλκύει διὰ τινος τῶν μέσων ἐκείνων δι' ὧν κατεδυνασθεύε τοῦ λαοῦ ὁ θρασὺς, σιδηρόφρακτος ἱππότης, ὃ πονηρὸς καὶ λόγιος ἐπίσκοπος, ὃ εὐπορος καὶ κερδοσκόπος ἀσπὸς τῆς μεσοχρονίου ἱστορίας. Εἶνε ὁ ἀπλοῦς καὶ κακοφορεμένος, ἀλλ' ἐργατικὸς, θαρραλέος, πολύμητις χωρικός τῶν μετὰ τὴν Ἀναγέννησιν χρόνων, ὃ ἐπινοῶν καὶ τολμῶν, ὃ κρημνίζων καὶ ἀνιδρώων. «Ὁ μιστὲρ Μπερτόλδος ἦτον μικροπρόσωπος, χοντροκέφαλος, ὀλοστρογγυλὸς ὡς φούσκα· τὸ μέτωπόν του ζαρωμένον, τὰ μάτια του κόκκινα ὡς φωτιά, τὰ φρύδια του μακρὰ καὶ ἄγρια ὡς γουρουνότριχες, τὰ αὐτιά του γατθουρινὰ, μεγαλόστομος, στραβόστρομος, μὲ

τὰ χεῖλη κρεμασμένα κάτω ὡς τοῦ ἀλόγου, τὰ νγένειά του πυκνά, καὶ πολλὰ ὑποκάτω εἰς τὸ πηγουῖνι του, καὶ ἔπερταν ὡς ἐκεῖνα τοῦ τραγοῦ, ἢ μύτη του στραβὴ καὶ σηλωμένη ἐπάνω μὲ ταῖς τρίταις πλατεῖαις, τὰ ὀδόντια του ἔξω ὡς τῶν κάπρων, μὲ τρία ἢ τέσσαρα ὑποκάτω εἰς τὸν λαϊμὸν, τὰ ὁποῖα ὅταν ὠρίλιε ἐφαίνοντο ὡς ἄτσα τζουκάλια ὁποῦ νὰ ἔβραζαν. Εἶχε τὰ πόδαρια του τραγίτικα, μακρὰ καὶ πλατέα ὡσάν τῶν Σατύρων, καὶ ὄλον του τὸ κορμίον μαλλιαρόν· τὰ κάλτσουνικα του ἦτον ἀπὸ χονδρὸν βαμπακίον, ὅλα μπαλλωμένα, τὰ παπούτζια του ὑψηλά καὶ στολισμένα μὲ χοντρά κομμάτια. Εἰς κλοντολογίαν τοῦτος ἦτον ὅλως τὸ ἐναντίον τοῦ Ναρκίσσου».

Ἐν τῇ γελοιογραφίᾳ ταύτῃ καὶ τῇ υπερβολῇ ὑποκρύπτεται μὲν τις εἰρωνεία, ἀλλὰ συνυπάρχει καὶ ἡ ἔννοια τῆς ἀντιθέσεως τῆς φυσικῆς ἀσχημίας πρὸς τὴν ἐγκρηπτομένην ἐντὸς ἐκείνου τοῦ αἰσχροῦ σώματος ψυχικὴν εὐφυΐαν. Ὁ Μπερτόλδος δὲν εἶνε Ναρκίσσος ἀληθῶς, ἀλλὰ πολλῶ μᾶλλον Σάτυρος· καὶ ὅμως ἔχει μεγάλην δόσιν τῆς ἀγχινοίας τοῦ Hans Wurst, τοῦ Pulcinella, τοῦ Σαπίνου, τῆς ἀγεροχῶου εὐαισθησίας τοῦ Τριβουλέτου, τῆς καρτερικῆς καρδίας τοῦ Quasimodo· τῆς δὲ τοιαύτης ἀντιθέσεως εἶχε πλήρη συναίσθησιν καὶ αὐτὸς ὁ Dalla Croce γράφων ἐν τῷ προοιμίῳ «Ὁμοῦς σοῦ παρασταίω ἐμπροσθὰ ἕνα χωριότην ἄσχημον καὶ τερατώδη, ἀλλὰ ἐπιμελῆ καὶ πανοῦργον καὶ νοῦν ὑψηλότατον, εἰς τόσον ὅτι συγκρίνοντας τὴν ἀσχημάδα τοῦ κορμίου του μὲ τὴν ὠραιότητα τῆς ψυχῆς του ἡμπορεῖς νὰ εἰπῆς, καλέ μου ἀναγνώστα, ὅτι αὐτὸς ὁμοιάζει μὲ ἕνα σακκίον ἀπὸ χοντροπάναν, ἐνδυμένον ἀπὸ μέσα μὲ μεταξίον καὶ χρυσάσιον». Ἐν δὲ τῇ ἱστορίᾳ καὶ τῇ φιλολογίᾳ τῶν μέσων μάλιστα αἰῶνων οὐδαμῶς εἶνε σπάνια αἱ τοιαῦται μορφαὶ τῶν γελοιοποιῶν, οἵτινες φαιδρύνουσι τὴν ἀνίαν τῶν ἀυλῶν, ἐν ᾧ συγχρόνως κατορθοῦσι νὰ ἐγγέωσι πολλάκις ἄψινδον ἐπιτροπευμένην εἰς τὸ μέλι τὸ ἐπιβεβλημένον. Εἶνε οὗτοι οὕτως εἰπεῖν ὁ χορὸς τῆς ἀρχαίας τραγωδίας· εἶνε τὸ πνεῦμα τοῦ ἀδικουμένου λαοῦ, ἢ δυνάμις ἢ λαυθάνουσα, ἢ κεκρυμμένη ἐκείνη βοή ἥτις τώρα μὲν χρησιμεύει μόνον ἵνα προκαλέσῃ τὸ μειδίωμα καὶ τὸν γέλωτα, ἀλλ' ἥτις αὐριον ἐν τῇ ἀνελιζέει τῆς ἱστορίας θὰ προκαλέσῃ δάκρυα καὶ θὰ ἐνσπείρῃ φό-

βον. *Rira bien qui rira le dernier.* Ὑπὸ τοιαύτην ἀνωτέραν ἱστορικὴν καὶ φιλοσοφικὴν ἐποψίν πρέπει νὰ ἐξετασθῇ ἡ παρά τῷ ἑλληνικῷ λαῷ εὐδοκίμησις τοῦ κατὰ τὸ φαινόμενον ἀσῆμου καὶ γελοίου τούτου φυλλαδίου, ὅπερ ὁμῶς ἔχει εὐρύτερον ὑποκεκρυμμένον σκοπὸν, τὴν ἐξέγερσιν τῆς συνειδήσεως τῆς ἀξίας τοῦ λαοῦ καὶ ὅπερ ὑπὸ τὸν πέπλον τῆς ἀστειότητος καὶ ἐν μέσῳ διηγήσεων γελοίων διαδίδει εἰς τὰ πλήθη πνευματώδεις παροιμίας καὶ γνωμικὰ σοφά. Μὴ λησμονώμεν δὲ ὅτι ὁ ἑλληνικὸς λαὸς κατὰ τε τοὺς βυζαντιακοὺς χρόνους καὶ τοὺς τῆς Τουρκοκρατίας εἶχε νὰ παλαίῃ κατὰ τῶν εὐπατριδῶν ἐκείνων, οἵτινες ἐπειρῶντο, ὡς οἱ τῆς Δύσεως, νὰ δουλώσῃ τὰ πλήθη καὶ νὰ ὑποτάξωσι τὸ πνεῦμα εἰς τὸ γένος ἢ τὸν πλοῦτον. Εἶχε καὶ ὁ μεσαιωνικὸς Ἑλληνισμὸς τὸν τιμαριωτισμὸν του, καίτοι οὗτος δὲν ἐμελετήθη ἀκόμη δεόντως. Εἶχεν ὁ Βυζαντινισμὸς τὰς λεγομένας *προνοίας*, εἶχεν ἡ τουρκοκρατοριεὶς τὴν ἑλλὰς τοὺς κοτζαμπάσιδες τῆς. Ὡς λοιπὸν εἶχεν ὁ ἑλληνικὸς λαὸς τὸν τιτάνειον ἀγῶνα κατὰ τῶν μεσαιωνικῶν προνομίων, οὕτω, πρὶν ἀναφανῶσιν ἡρώες ὑπερασπισταὶ τῶν δικαίων του, πρὶν διευκρινηθῇ τὸ ζήτημα τῶν ἀπαιτήσεων του, μόνον συνήγορον εἶχε τὸν μωρὸν ἐκείνον γελωτοποιὸν, τὸν δειλὸν ἐκείνον ἀλλ' ἐπιδέξιον χωρικὸν, ὅστις ἐκαλεῖτο Μπερτόλδος.

Παρίσταται δ' οὗτος ἐν τῷ φυλλαδίῳ κατορθῶν νὰ διεισδύσῃ εἰς τὴν αὐλήν. Ἀρχεται δὲ διάλογος μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ βασιλέως, ὅστις χαρακτηρίζει τὸ ὄλον ἔργον. Ὁ βασιλεὺς προσκαλεῖ τὸν Μπερτόλδον νὰ γείνη αὐλικὸς, λέγων·
 «Ἐλα ἂν θέλῃς νὰ γείνης ἄνθρωπος τῆς αὐλῆς.
 Μπ. Ὁ ἐλεύθερος δὲν γυρνεὶ νὰ γένῃ σκλάβος.

B. Τί λοιπὸν σὲ παρεῖνητε νὰ ἔλθῃς ἐδῶ;

Μπ. Ἐπειδὴ ἐνόμιζα ὅτι ἓνας βασιλεὺς νὰ ᾔτον μεγαλύτερος ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους δέκα ἢ δώδεκα ποδάρια, καὶ αὐτὸς νὰ ὑπερβαίῃ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, καθὼς τὰ καμπαναρεῖα ὑπερβαίνουν τὰ σπίτια. Ὁμῶς βλέπω πῶς ἐσὺ εἶσαι ἓνας ἄνθρωπος κοινός, ὡς εἶνε καὶ οἱ ἄλλοι, ἀγκαλὰ καὶ εἶσαι βασιλεὺς.

B. Εἶμαι βέβαια ἄνθρωπος ὡσὺν τοὺς ἄλλους κατὰ τὴν μορφήν, ἀμμὴ κατὰ τὴν δύναμιν καὶ τὸν πλοῦτον ὑπερβαίω τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ὅχι μόνον δέκα ποδάρια, ἀλλ' ἑκατὸν καὶ χίλιαις πήχαις. Ἀλλὰ τίς σε ἐδίδαξε νὰ κάμνης τοιαύτας διαλέξεις;

Μπ. Ὁ γάϊδαρος τοῦ φαττόρου σου, ἤγουν ἐκείνου ὁποῦ ἔχει τὴν ἐπιστάσιαν τῶν χωραφίων σου.

B. Τί ἔχει νὰ κάμῃ ὁ γάϊδαρος τοῦ φαττόρου μου μὲ τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς αὐλῆς μου;

Μπ. Πρὶν νὰ εἶσαι ἐσὺ καὶ ἡ αὐλή σου, ὁ γάϊδαρος εἶχεν ἀγγαρίση τέσσαρες χιλιάδες χρόνους προτῆτερα.

B. Ἄχ, ἄχ, ἄχ, ὦ, ναί, τοῦτο εἶνε νὰ γελάσῃ τινάς.

Μπ. Τὸ γέλασμα πάντα περισσεύει εἰς τὰ στόματα τῶν μωρῶν.

B. Ἐσὺ εἶσαι ἓνας πονηρὸς χωριάτης.

Μπ. Ἡ φύσις μου εἶνε τοιαύτη.

B. Σὲ προστάσω ὥστε εὐθὺς, εὐθὺς νὰ μισεύσῃς ἀπὸ ἐμπροσθά μου· εἰ δὲ μὴ σὲ κάνω νὰ μισεύσῃς ἀπ' ἐδῶ μὲ ζῆμιαν σου καὶ ἐντροπήν.

Μπ. Ἐγὼ μισεῦω ὁμῶς ἤξευρα πῶς ἡ μίγαις ἔχουσι τοιαύτην φύσιν, ὅτι ἀγκαλὰ καὶ διωχθῶσι, γυρίζουσι πάλιν· διὰ τὸ ὁποῖον ἀνίσως καὶ κάμης νὰ μὲ διώξωσι, ἐγὼ γυρίζω πάλιν νὰ σὲ πειράξω.

B. Λοιπὸν ὑπάγε, καὶ ἂν δὲν γυρίσῃς εἰς ἐμένα ὡς κάνουν ἡ μίγαις, προστάζω νὰ σε κουτζοκεφαλίσουν.

»Τὸ λοιπὸν ὁ Μπερτόλδος ἀνεχώρησε, καὶ ἀφοῦ ἔφθασεν εἰς τὸ σπῆτιον ἔπιασεν ἓνα παλαιὸν γαῖδαρον ὁποῦ εἶχε γδαρμένῃ ὄλην τὴν ράχιν, καὶ μισοφαγωμένον ἀπὸ ταῖς μίγαις ἐπάνω εἰς ταῖς ἀμασχάλαις του· τὸν ὁποῖον ὁ Μπερτόλδος ἐκαβαλλίκευσε καὶ ἐγύρισε πάλιν εἰς τὴν αὐλήν τοῦ βασιλέως, συντροφιασμένος μὲ ἓνα μιλλιούνιον μίγαις καὶ σφῆκας αἱ ὁποῖαι ὄλαι ἀντάμα ἔδειχναν ἓνα σύννεφον μεγάλον, ὥστε ὁποῦ μετὰ βίας ἐφαίνετο ὁ Μπερτόλδος, ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ ἔφθασεν εἰς τὸν βασιλέα, λέγει του

Μπ. Νά με, ὦ βασιλεῦ, ὁποῦ ἐγύρισα ἐμπροσθὲν σου.

B. Δέν σου εἶπα, ὅτι ἂν δὲν γυρίσῃς πρὸς ἐμένα ὡς κάνουν ἡ μίγαις, προστάζω νὰ σε ἀποκεφαλίσουν;

Μπ. Τάχα ἡ μίγαις δὲν πηγαίνουσιν ἐπάνω εἰς τοὺς βρώμιους;

B. Ναί, πηγαίνουσι.

Μπ. Τώρα λοιπὸν, ὁποῦ ἐγύρισα ἐπάνω εἰς ἓνα βρώμιον γδαρμένον, γεμάτον μίγαις, ὡς βλέπεις ὁποῦ τὸν κατέφαγαν ὄλον, καὶ ἐμένα ἀντάμα, νομίζω πῶς ἔκαμα ὄλον ἐκείνου ὁποῦ ἔταξα».

Σκανδάλων δ' ἀφορμὴ γίνεται ἡ ὑπὸ τοῦ βασιλέως κρίσις δύο γυναικῶν, ὧν ἡ μὲν διςχυρίζετο ὅτι ἡ ἑτέρα ἔκλεψεν αὐτῆς ἓνα καθρέπτην. Ὁ Μπερτόλδος πείθει τὸν βασιλέα ὅτι τὸ δάκρυτῶν γυναικῶν εἶνε δόλος, ὑπερασπιζομένου δ' ἐκείνου τὸ ἀσθενὲς φύλον ὁ Μπερτόλδος κατορθώνει νὰ πείσῃ αὐτὸν περὶ τοῦ ἐναντίου, διαδίδων εἰς τὰς γυναῖκας τῆς χώρας ὅτι ὁ βασιλεὺς ἀπεφάσιεν ἵνα ἕκαστος ἀνὴρ λάβῃ ἑπτὰ γυναῖκας. Ἡ ψευδὴς εἰδησις τοῦ Μπερτόλδου ἀνακοινωθεῖσα εἰς τὴν ἑτέραν μόνον τῶν ὑπὸ τοῦ βασιλέως δικασθεισῶν γυναικῶν διαδίδεται ἀνὰ πᾶσαν τὴν χώραν· αἱ δὲ γυναῖκες στασιάζουσι καὶ ὁ βασιλεὺς πείθεται ὅτι τὸ θηλυκὸν γένος εἶνε κακὸς πειρασμός. Ἐν τούτοις μανθάνει ἡ βασίλισσα τὰ θαύματα τοῦ Μπερτόλδου καὶ ζητεῖ νὰ τον ἴδῃ. Ἀλλ' ἐννοῶν ἐκεῖνος ὅτι πρόκειται περὶ καταδιώξεως, ἑαυτοῦ παρὰ

τῆς ἀνάσσης κατορθώνει διὰ πολλῶν δόλων νὰ ἐκφυγῇ τὰς ἐναντίον αὐτοῦ μηχανορραφίας. Ὁμοίως δ' ἐπιτηδεϊότατα ἀπαλλάσσεται τῶν καθ' ἑαυτοῦ ἐνεργειῶν τῶν αὐλικῶν καὶ τῶν γυναικῶν καὶ τῆς ἐκάστοτε ἕνεκα νέας τινὸς αὐθάδου; πράξεως ἐπερχομένης ὀργῆς τοῦ βασιλέως. Καὶ αὐτὸν δὲ τὸν ἐπαπειλούμενον θάνατον διαφεύγει ὅτε ποτὲ ἐγκλισηθεὶς διαταγῇ τῆς βασιλείσσης εἰς σάκκον ἔμελλε νὰ ριφθῇ εἰς τὴν θάλασσαν. Σώζεται δὲ πείθων πανουργότατα τὸν φυλάσσοντα αὐτὸν στρατιωτὴν νὰ τον ἐξαγάγῃ ἐκ τοῦ σάκκου, εἰς δὲν ἐμβαίνει αὐτὸς ἐκεῖνος πάσχων διὰ τοῦτο τὰ πάνδεινα.

Τέλος δὲ καίπερ σωθεὶς δὲν παύεται πανουργεύμενος οὐδὲ σφιζόμενος, διὸ ὁ βασιλεὺς αὐτὸς ἀχθασθεὶς διατάσσει τὸν θάνατόν του. Ἀλλὰ καὶ πάλιν σώζεται ἐξαιτούμενος παρὰ τοῦ βασιλέως τὴν ἑξῆς χάριν· «Πρόσταξε, παρακαλῶ σε, τούτους τοὺς δουλευταδες σου, ὅτι νὰ μὴν με φουρκίσουν ἕως ὁποῦ νὰ εὕρω ἐγὼ ἕνα φυτὸν καὶ δένδρον νὰ μοῦ ἀρέσῃ καὶ ἔτσι ἀποθαιῶ εὐχαριστημένος». Ἀναχωρεῖ δὲ μετὰ τῶν στρατιωτῶν ἕως εὐρέθη τὸ κατάλληλον δένδρον· ἀλλ', ὡς εἰκὸς, τοῦτο δὲν εὐρέθη καθ' ὅλους τοὺς λόγγους τῆς Ἰταλίας. Ἀπολύεται λοιπὸν καὶ ἐλευθεῖ τὴν χάριν τοῦ βασιλέως ὅστις ἐξαναγκάζει αὐτὸν νὰ γείνη αὐλικός. «Καὶ ποτὲ δὲν ἔκανε πρᾶγμα χωρὶς τὴν ὑποβουλήν του καὶ ἕως ὅπου ἐκεῖνος ἐστάθη εἰς νεκρίην τὴν αὐλήν, κάθε πρᾶγμα ἐπήγαιεν ἀπὸ καλὸν εἰς καλῆτερον· ἀλλ' ἐπειδὴ ἦτον συνειθισμένος νὰ τρώγῃ φαγητὰ χοντρά καὶ καρπούς ἀγρίους, πάραυτα ὁποῦ ἄρχισε νὰ γευθῇ ἐκεῖνα τὰ ἀρχοντικά φαγητὰ καὶ δελικάτα, ἀρρώστησεν εἰς θάνατον μὲ μεγάλην λύπην τοῦ βασιλέως καὶ τῆς βασιλείσσης, οἱ ὁποῖοι μετὰ τὸν θάνατόν του ἔζησαν πάντα κακὴν ζωὴν καὶ δυστυχισμένην». Διὰ τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς νεκρικῆς αὐτοῦ στήλης ἐπεγράφη ὅτι «μὲ τρομεροὺς πόνους ἀπέθανε διὰ νὰ μὴν ἡμπορῇ νὰ φάγῃ ράβδαις καὶ φασούλια» καὶ ἐν τῇ διαθήκῃ του δὲ διέταξεν «Ἀνοκὸν ἀφίνω τοῦ μαστόρου Μαρτίνου Μάγειρα τὸ μαχαίρι μου καὶ τὸ θηκάρι μου, διατὶ κάποιαις φοραῖς μοῦ ἔψησε ράβδαις ὑποκάτω εἰς τὴν στήχτην καὶ μοῦ ἔκαμε μαγεῖσμα ἀπὸ φασούλια μὲ τὰ κρεμμύδια, φαγητὸν ὁποῦ ὤφειλε εἰς τὴν φύσιν μου περισσότερον παρὰ τὰ τρυγόνια καὶ πέρδικας καὶ ψωμοκρέατα».

Τοιοῦτον περιεργὸν μίγμα εὐφύτας καὶ μωρίας, ἀνεκδότων καὶ διηγήσεων, διαλόγων καὶ παροιμιῶν εἶνε ὁ Μπερτόλδος.

Ἄλλ' οὔτε ὁ βασιλεὺς Ἀλβόθνος ἠδύνατο νὰ παρηγορηθῇ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μπερτόλδου, οὔτε ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἠδύνατο νὰ στερηθῇ τοῦ γένους αὐτοῦ, διὸ εἰς τὸν Μπερτόλδον ἐπηκολούθησεν ὁ Μπερτόλδινος. Ἄλλ' ὁ υἱὸς τοῦ Μπερτόλδου καὶ τῆς Μαρκόλας δὲν εἶχε τὴν εὐφύταν τοῦ πατρὸς· ἦτο δὲ μωρὸν καὶ παράξενον ἀνθρωπάρι-

ον, τὸ ὁποῖον ἠρώτα τὸν βασιλέα ποία εἶνε μεγαλύτερα ἡμέρα ἢ τῆς πόλεως ἢ ἡ τοῦ χωρίου, τὸ ὁποῖον ἔριπτεν εἰς τοὺς βατράχους τῆς λίμνης τὰ εἰς αὐτὸν δωρηθέντα σκουῖα, νομίζον ὅτι ἐνέπαιζον αὐτὸ διὰ τοῦ καύσματος αὐτῶν κουάτρα κουάτρα ὡς ἔχοντα μόνον τέσσαρα σκουῖα. Ὁ Μπερτολδίνος μάχεται πρὸς τὰς μυσίας καὶ προσκαλεῖ τὴν μητέρα ὡς σύμμαχον, ἐμβαίνει εἰς τὸ καλάθιον τῆς χηνὸς διὰ νὰ πυρῶσῃ αὐτὸς τὰ αὐγάτης, κόπτει τὰ ὄτα τοῦ ὄνου τοῦ κηπουροῦ καὶ τὰ τοιαῦτα. Κατὰ τῆς μωρίας δ' αὐτοῦ ἐν μόνου φάρμακον εὐρέθη, ἡ ὑπανδρεία. Νυμφευθεὶς ἐν ἡλικίᾳ ἐτῶν τριάκοντα ἐγέννησεν υἱὸν τὸν Κκασσένον, ἔγγονον τοῦ πολυθρυλήτου Μπερτόλδου. Ἀλλὰ τὰ συγχωρήσπηε νὰ μὴ συμπεριλάβωμεν εἰς τὴν ἔρευναν ἡμῶν καὶ τὸν ἔγγονον ἵνα μὴ φθάσωμεν μέχρι παππαγαθίας, ἀφοῦ χάριν πατραγαθίης ἡσχολήθημεν ὀλίγον καὶ περὶ τὸν Μπερτολδίνον.

ΣΥΓΓΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΣ.

Ἡ κατωτέρω ἀφήγησις περὶ τῆς ἐναρξέως τῆς ἐπαναστάσεως ἐν Ἀθῆναις ἀπεσπάσθη ἐκ τοῦ ἡμερολογίου τοῦ δημογέροντος Ἀθηνῶν Ἀγγέλου Γέροντα, οὗτινος τὸ πρωτότυπον εὐρίσκειται εἰς χεῖρας τοῦ πρεσβυτέρου υἱοῦ του κ. Ἀχιλλέως Α. Γέροντα. Ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τὴν μνήμην τοῦ φιλοπάτριδος ἀνδρὸς ἐτηρήθη ἐν τῇ δημοσίευσί τὸ τε ὕψος καὶ ἡ ὀρθογραφία τοῦ πρωτοτύπου.

Σ. τ. Δ.

Η ΕΝΑΡΞΙΣ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

ἐν Ἀθῆναις.

Εἰς τὰ 1821 Μαρτίου 25, τὸ ἑσπέρας τοῦ εὐαγγελισμοῦ, ἦλθε ἀπὸ Ἰδρα εἰς φίλος μου, Νικόλαος Κοντόπουλος, καὶ μὲ ἐξηγήθη ὅλα τὰ τρέχοντα. Ἐγὼ τὸ πρῶτ' τὸν ἐπῆρα καὶ πήγαμε εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Χατζῆ Ζαχαρίτζα καὶ ὤμιλησαμε ὅλα τὰ τῆς ἐπαναστάσεως τρέχοντα, καὶ τὸ ἑσπέρας τοῦ ἔδωσα δέκα τουφέκια καὶ ἀνεχώρησε πάλι μυστικὰ διὰ Ἰδρα. Οἱ δὲ ἡμεῖς ἀμέσως ἐγράψαμε εἰς ὅλα τὰ χωρία τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἦλθαν ἀπὸ δύο γέροντες τοῦ κάθε χωρίου. Τοὺς ἐσυμβουλέψαμε νὰ ᾔνε ἔτοιμοι ὅλοι εἰς τὰ ὅπλα καὶ νὰ μαζευθοῦν εἰς τὸ Μενίδι, καὶ ὅταν ἡμεῖς τοὺς ἐμνησύωμε ἐτότε νὰ κινηθοῦν.

Ἡμεῖς ὅμως κατὰ δυστυχίαν μας εὐρέθημεν Δημογέροντες μὲ τὸν Προκόπιον Βενιζέλον καὶ τὸν Παλαιολόγον Βενιζέλον.

Εἰς τὰς 10 Ἀπριλίου 1821 ἔμαθαν οἱ τοῦρκοι ὅτι συνάζονται ὅλα τὰ χωρία εἰς τὸ Μενίδι, καὶ ἔκαμαν καὶ αὐτοὶ μίαν γενικὴν συνεδρίασιν εἰς τὸν Μενδρσεῖ, ὅλοι ὀπλισμένοι, καὶ ἐκεῖ ἀπεφάσισαν διὰ νὰ φονεύσουν τοὺς ἐν τῇ Ἀττικῇ ἑλληνας, λέγοντες ὅτι «ἡμεῖς οἱ Τοῦρκοι ἡμεῖθα ὀλίγοι, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι εἶνε πολλοί»· ὅμως πάλιν παρανόμως δὲν τὸ θέλον, ἀλλὰ νὰ τοὺς δοθῇ ἰλάμι παρὰ τοῦ Κατῆ, καθὼς τοὺς ἔδωσε καὶ ὁ Μουφτῆς φετιφᾶ. Ὁ δὲ Κατῆς, καλῆς ψυχῆς ἀνθρωπος, ὀνομαζόμενος Χατζῆ Χαλῆλ Ἐφέντης, τοὺς εἶπε — «Πάψετε αὐτὴν τὴν ὄρμην, καὶ τὸ